

Rijke Roomse boeren op de Hamsterborg 1699-1837

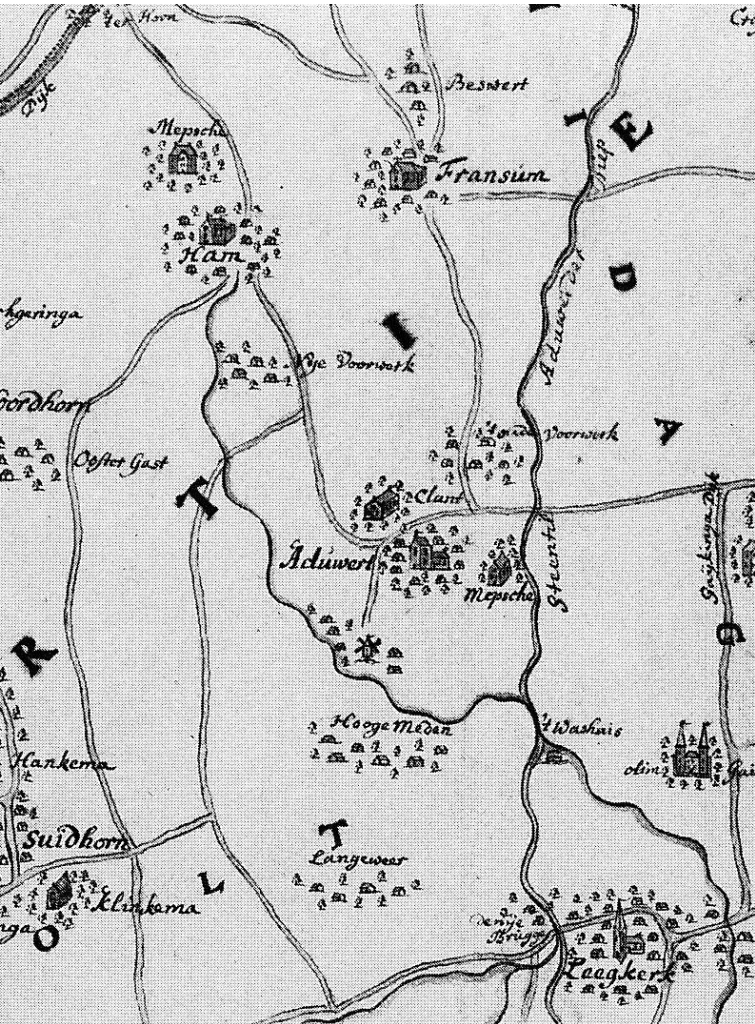

*Richard Paping,
Lezing Den Ham 10-6-2007*

Opzet

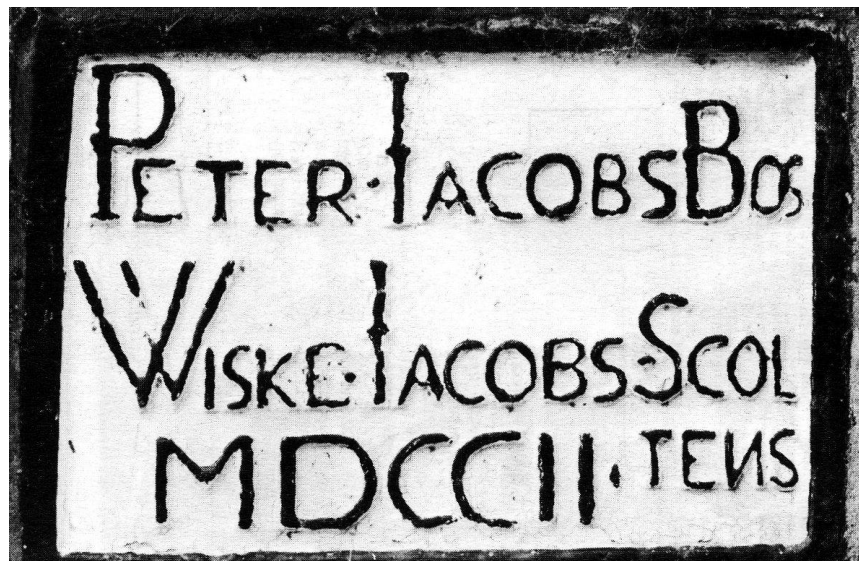
- Inleiding
- De familie van Pieter Jacobs Bos
- De familie van Wiske Jacobs Schultens
- De familie Bos op Piloersema
- De familie Boelens op Piloersema

Den Ham en omstreken ca. 1660 en ca. 1820

Nieuwe bewoners

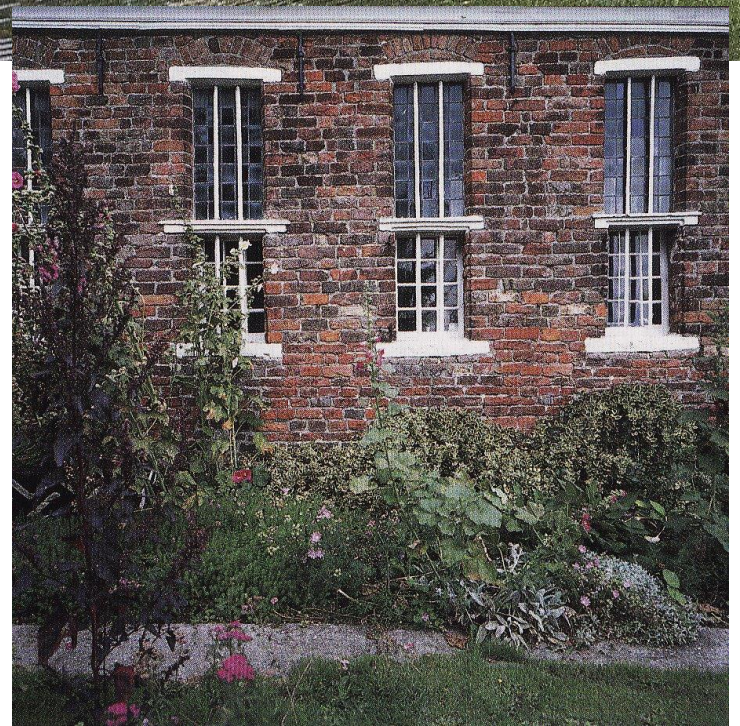
- Eigendom van de adellijke familie De Mepsche
- Vermoedelijk al enige tijd verhuurd als boerderij
- 1699 aankoop door Pieter Jacobs Bos (Busch) en Wiske Jacobs Schultens van huis met ca. 50 hectare eigen land

Kruisstee

(Usquert): 17^e

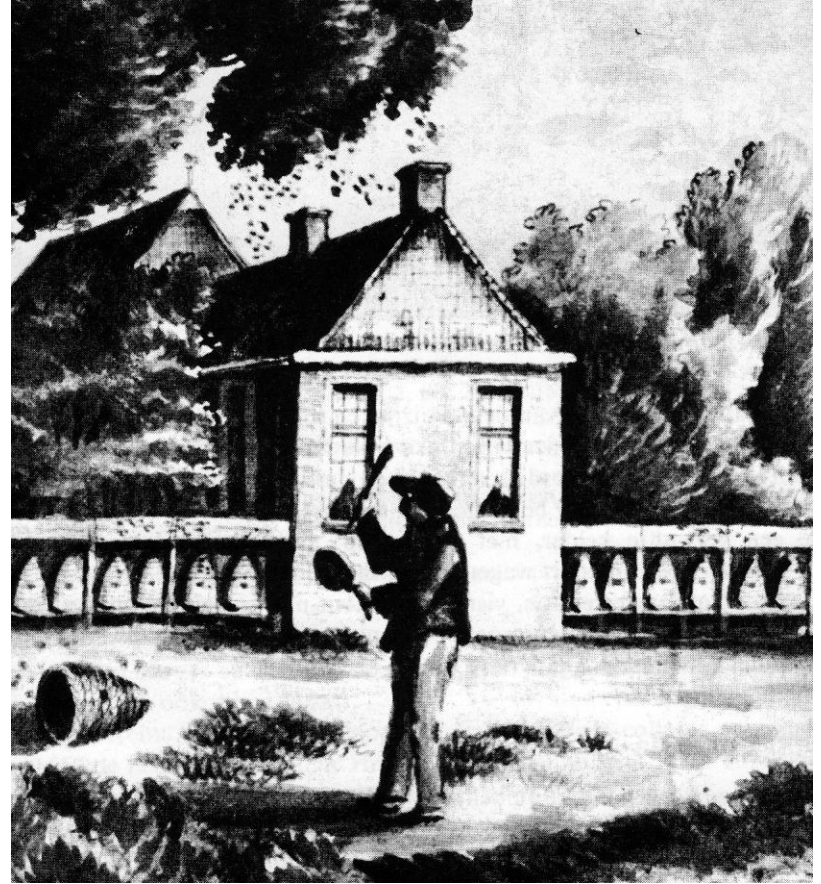
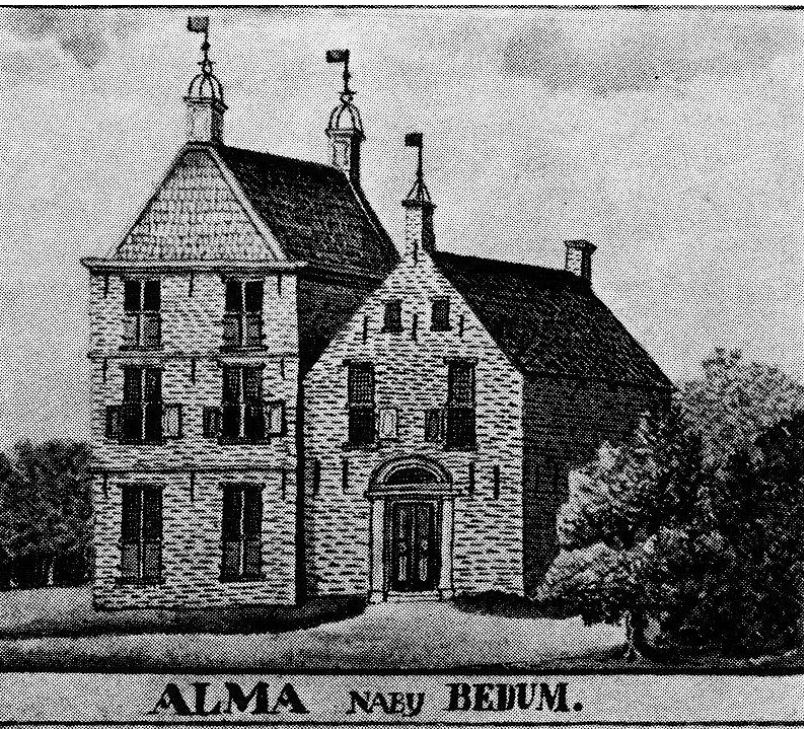
eeuwse boerderij,
geboorteplek
Pieter Jacobs Bos

Kruisstee (Usquert) 17^e eeuwse schouw

**Borg Alma te
Bedum, bewoond
door halfzus van
Pieter Jacobs Bos
vanaf ca. 1700**

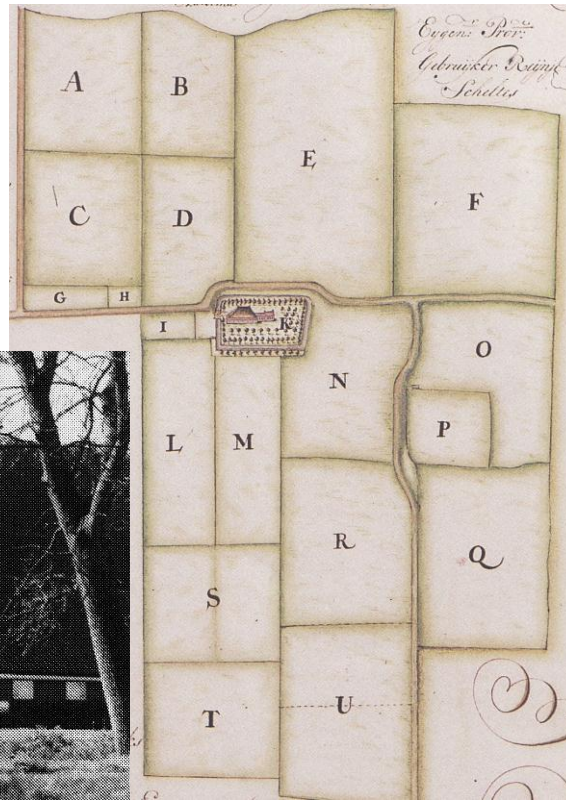

Alma in 1818

Alma in de 17^e eeuw

Langenhuis te
Rottum (uit
1624)

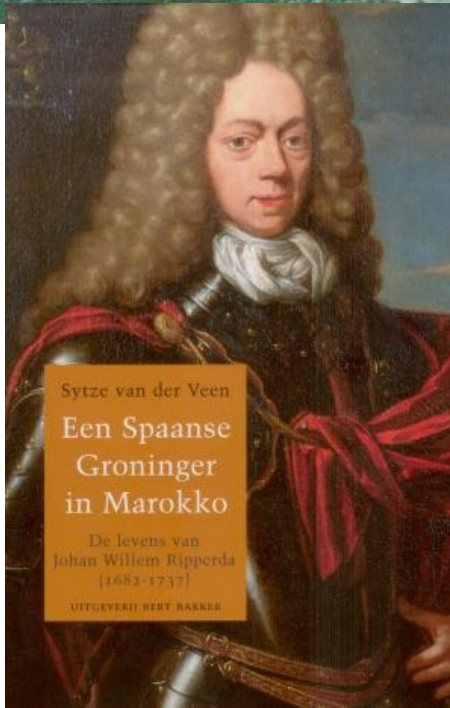
Geboortehuis 1^e
vrouw Pieter
Jacobs Bos

Heemsterheerd te
Kloosterburen
(middenhuis 1667):
jeugd 1^e vrouw
Pieter Jacobs Bos

't Bosch (Den Andel):
voorganger aangekocht in
1694 door Pieter Jacobs
Bos en 1^e vrouw

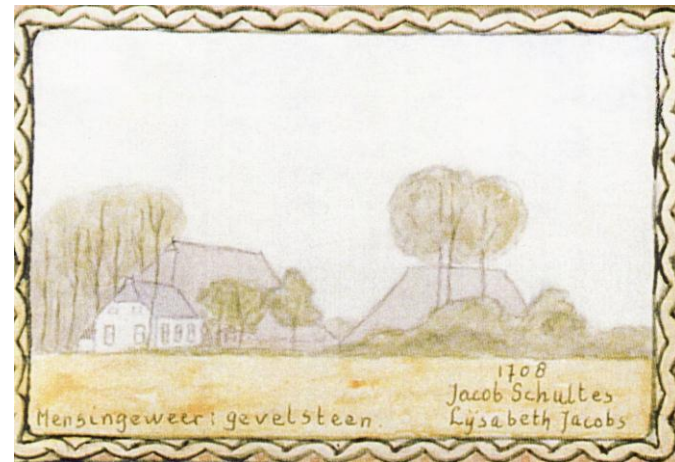
Sytze van der Veen
Een Spaanse
Groninger
in Marokko
De levens van
Johan Willem Ripperda
(1682-1737)
UITGEVERI BERT BAKKER

Mogelijk
geboortehuis
(1680/84) van
Johan Willem
Ripperda: Spaans
hertogs diploma

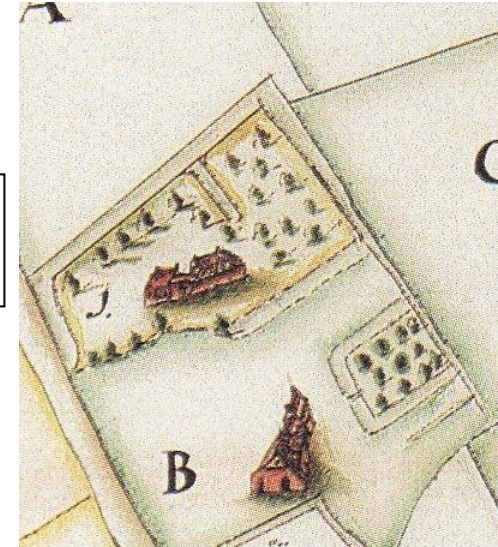
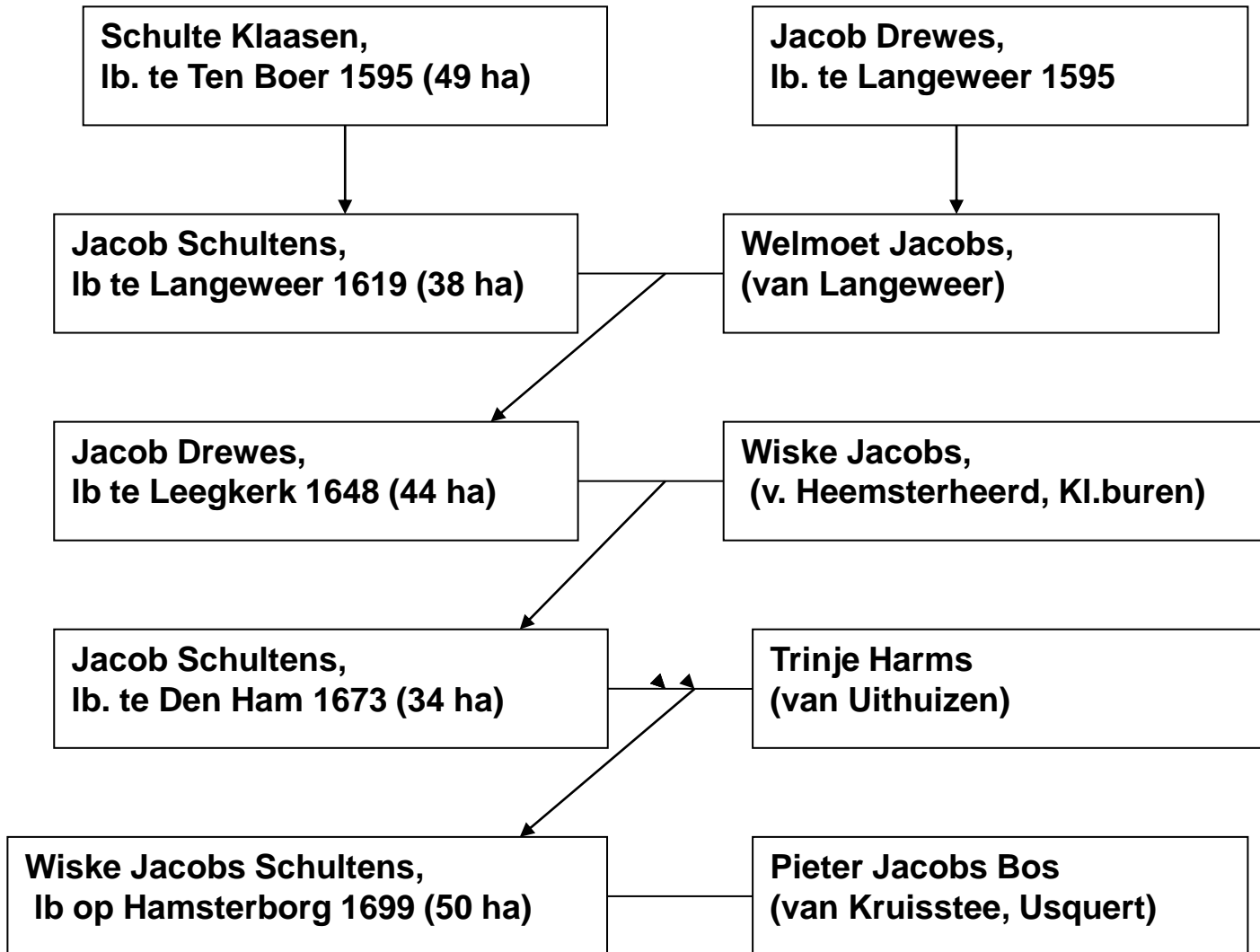
Afkomst Wiske Jacobs Schultens

- Familie woont al generaties lang in het Noordelijk Westerkwartier
- Haar ouders Jacob Schultens en Trinje Harms gebruiken een provincieplaats met 67 gras (34 hectare) te Den Ham sedert 1673. Haar moeder hertrouwde in 1682 met Cornelis Ites.
- Halfbroer Jacob Schultes, boer te Mensingeweer: gevelsteen 1718

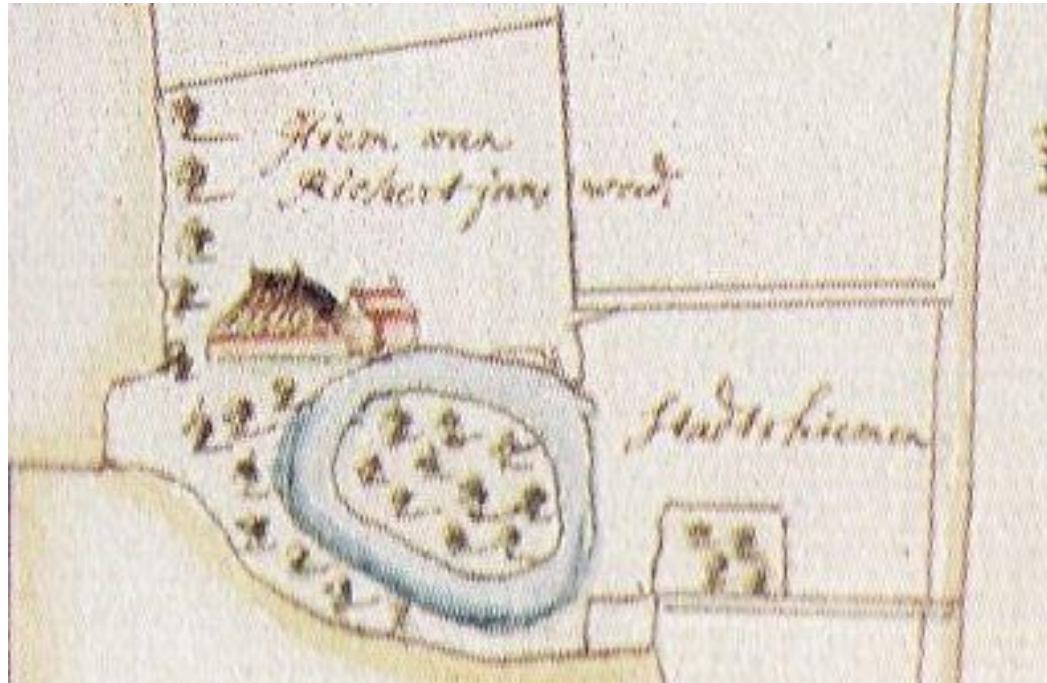
- Aangetrouwde halve oom is Jacob Iwema (gehuwd met haar halve tante Martje Harms uit Uithuizen). Jacob Iwema en vrouw waren schatrijk: woonden eerst op boerderij te Hoogemeeden en na 1697 te Aduard.

Afkomst naam Schultens

Pieter en Wiske op Piloersema

- Heilige Missen op de Hamsterborg gemeld (1706)
- Geldproblemen ca. 1717-1723. **Pieter Jacobs Bos** overlijdt ca. 1723, **Wiske Jacobs Scholtens** ca. 1724
- Huwelijk 1722 **Grietje Pieters Bos** met Arien Sponsius: volgen op
- Zoon **Jan Peter Bos** 1728 naar Winsum (trouwt in op boerderij bij de vroegere Ripperdaborg met 26 ha.); in 1736 naar Purmerend (Noord-Holland)

- Zoon **Jacob Peters Bos** 1732 naar Usquert (Papekop, 31 ha.), huwt rijke dochter van de eigenaar

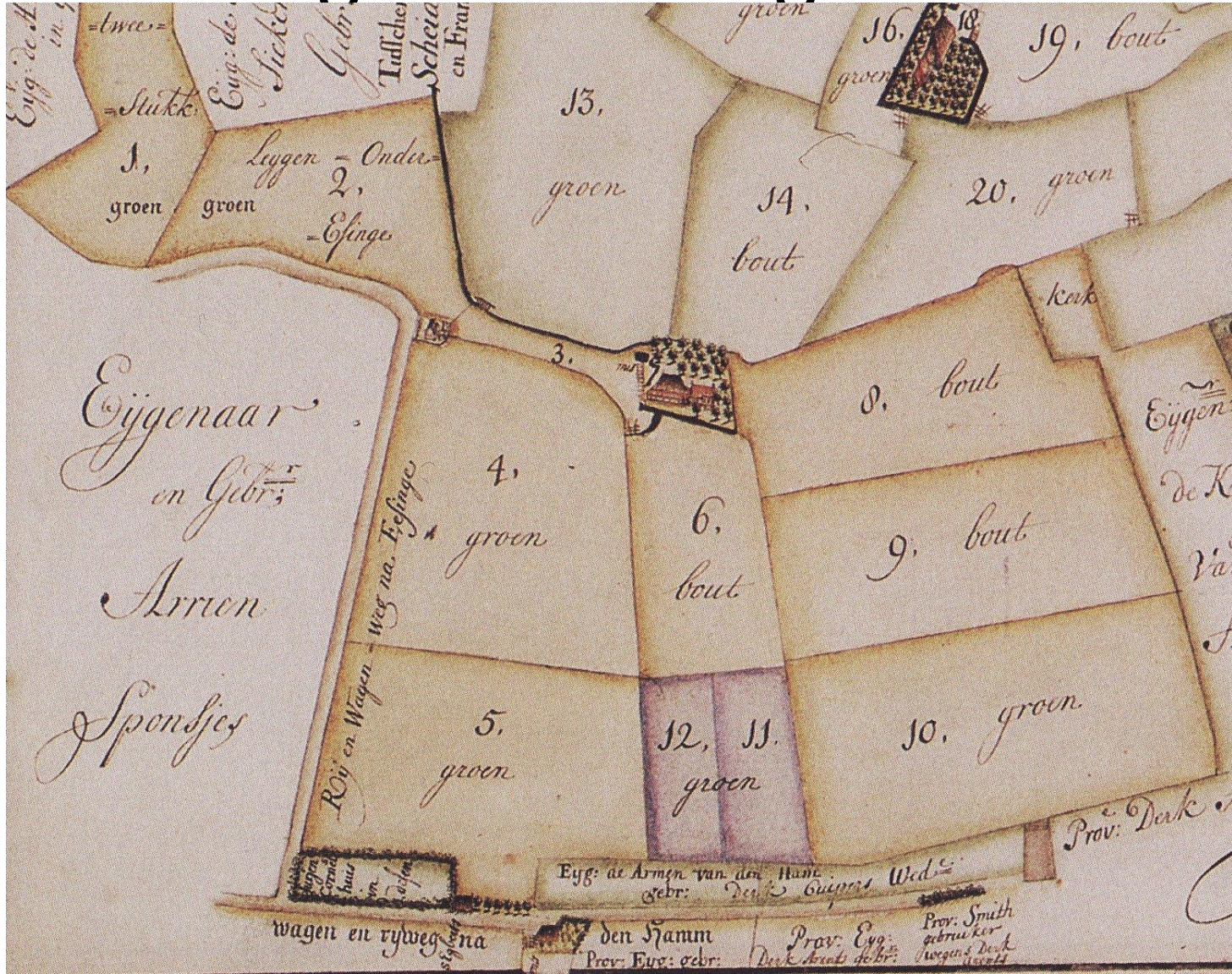
Familie van Arien Ponsius

- Veel Friese voorouders
- Vader Ponse Ariens was eigenerfde landbouwer te Oldekerk op het Oosterzand, moeder was Jantje Boersema uit Munnekezijl
- Oom Cornelis Boersema, glazenmaker op Den Hoorn, in 1730 vervolgd voor sodomie
- Neef Berent Goosen was ook eigenerfde landbouwer te Grijssloot onder Leens

Cornelis Boersema

Ten noord-oosten van Den Ham: de weg naar Ezinge in 1735

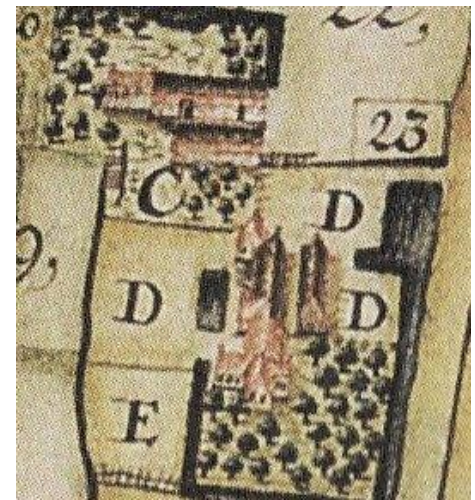
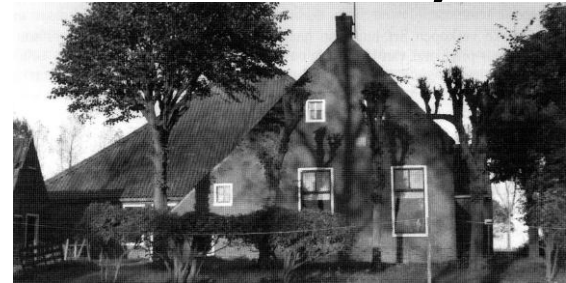

- De bewoners van de Hamsterborg blijken rond 1730 niet heel erg vermogend. Rooms en die veel rijker zijn: oudoom Jacob Iwema en ook Jacob Aries Boelens op Zuiderham
- Familieprocessen over de erfenissen van tante Martje Harms (+1727) en oom Jacob Iwema (+1738)
- Arien Ponsius overlijdt ca. 1735.
- De weduwe Grietje Pieters Bos hertrouwde spoedig in 1737 met een weinig welgestelde maar jonge weduwnaar uit Westerwijtwerd: Jan Jans (Zijl)
- Jan Jans overlijdt rond 1750 en Grietje Pieters Bos beheerde de Hamsterborg nog 28 jaar tot haar dood in 1778 samen met diverse van haar kinderen.

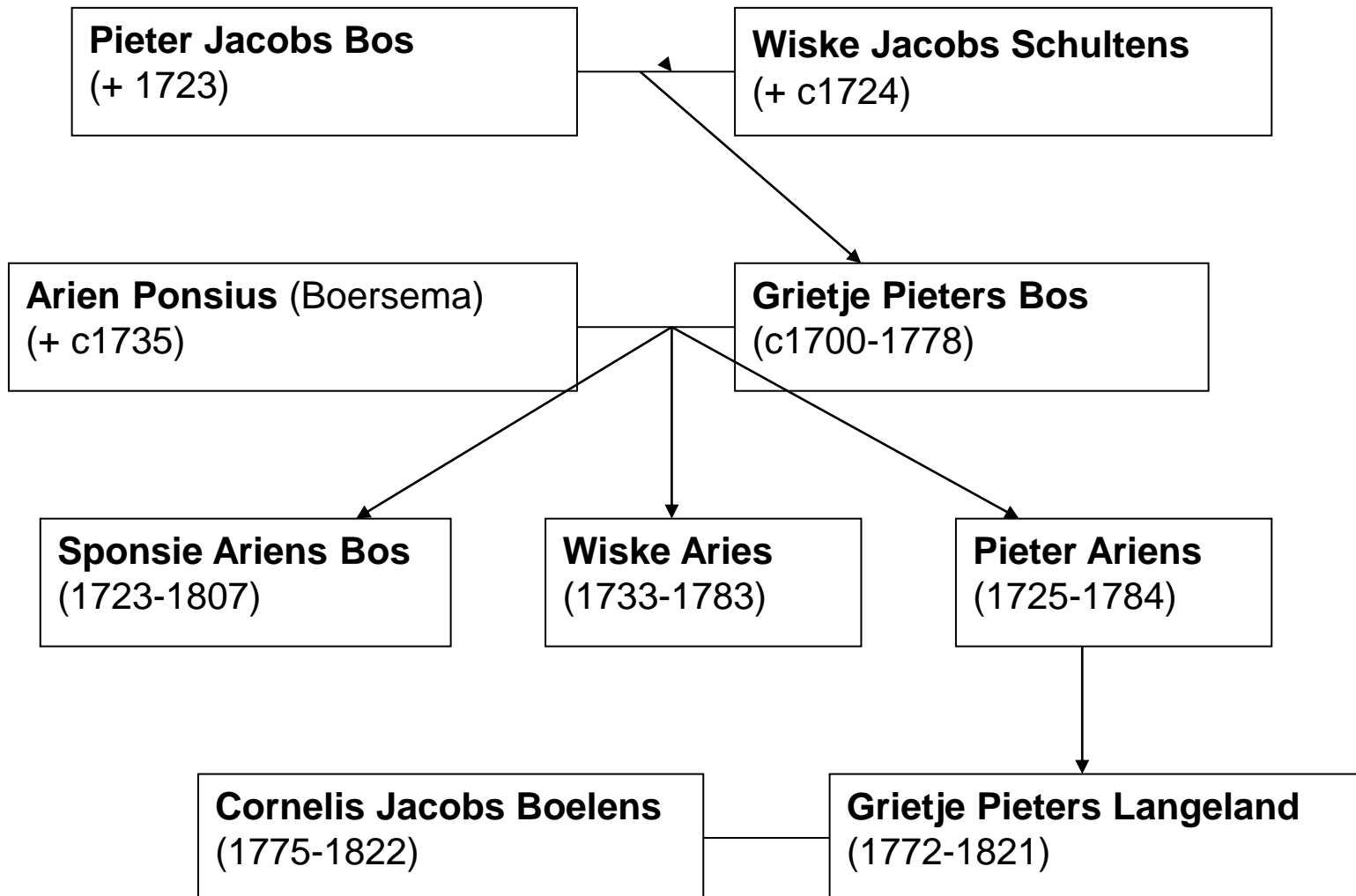
De kinderen van Grietje Pieters Bos

- Jongste zoon **Jan Jans** (* 1740) overlijdt ongehuwd in 1777
- Verrassing: de jongste dochter **Wiske Aries** (* 1733) en nog ongehuwd, koopt in 1778 de borg. Ze overlijdt al in 1783.
- Oudste zoon **Sponsie Aries** (* 1723), ook nog ongehuwd, koopt de borg daarna in 1783. Hij huwt in 1796 met zijn dienstmeid.
- Zoon **Pieter Ariens** (* 1725) huwt 1753 rijke erfdochter van Langeland te Garmerwolde
- Zoon **Jan Ariens** (* 1728) huwt pas 1765 met zeer oude weduwe met boerderij te Den Ham
- Zoon **Jacob Ariens Bos** (* 1730) huwt pas in 1767 met Bedumer boerendochter en koopt de Groote Haver te Bedum (51 ha)

De Groote Haver ca. 1734:

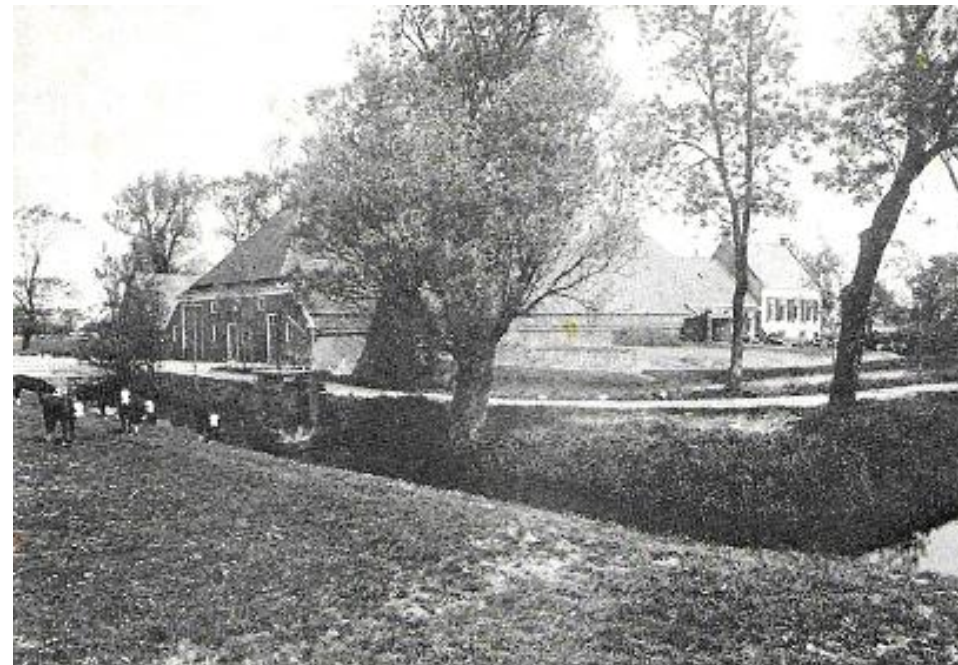
De opvolging op de Hamsterborg 1699-1822

Boelens op de borg

- Nicht Grietje Pieters Langeland (dochter van Pieter Aries) kocht met haar man Cornelis Jacobs Boelens in 1798 de Hamsterborg van oom Sponsie Ariens
- De welgestelde RK familie Boelens woonde ook al eeuwenlang in Den Ham, maar dan op Zuiderham en later ook op Zomerschut.

Ze vormden de ruggegraat van de kleine roomse gemeenschap in het noordelijk Westerkwartier

De Burgemeester

- Cornelis Jacobs Boelens (geboren 1775) was een verlicht en zeer belesen man
- Zeer jong getrouwd (18 jaar)
- Al vanaf 1796 politiek actief
- Koopt Hamsterborg in 1798 van oom Sponsie Ariens
- In 1813 maire/schout (feitelijk burgemeester van Aduard (voorganger Harmannus ter Veen 1811-1813 was ook al Rooms van origine)
- Broer Jacobus Jacobs Boelens te Westerwijtwerd was fel anti-Oranje na 1814. Cornelis echter blijkbaar niet.
- Leefde op grote voet en had veel schulden
- Vrouw Grietje Pieters Langeland sterft in 1821 en Cornelis in 1822, nalatende 6 kinderen

De laatste Roomse jaren

- Boedel van de burgemeester blijft tot 1836 onverdeeld.
- Na 1822 werd boerderij Piloersema gedreven door de nog ongehuwde kinderen, vermoedelijk tot 1829. Zoon Jacobus woont er met vrouw kort rond 1828.
- Vanaf mei 1829 is de borg verhuurd aan anderen. In 1836 worden de landerijen in stukken verhuurd. Wel woont in 1837 zoon Petrus er weer korte tijd met zijn vrouw.
- Mogelijke huurder van de borg 1829-1836: broer/oom Wilhelmus Antonius Boelens (1783-1859), koopt in 1837 Hornheem (Hoogemeeden)

- In 1837 verkoop borg aan Tonnis Bartelds Wieringa (Tun van Beswerd)

De burgemeesterskinderen

- 4 jong overleden
- Catherina Martha (1797-1865), vroedvrouw, huwt 1817 Groninger slager, verarmt
- Petrus Jacobus (1799-1877), huwt 1823, landbouwer te Hoogemeeden, Den Ham, later o.a. kramer te Zuidhorn en commissionair te Uithuizen, verarmt
- Jacobus Willebrordus (1802-1871), huwt 1828, woont tot c1829 op Piloersema, daarna landbouwer te Hoogemeeden en Noordhorn
- Martinus (1806-1829), boerenknecht
- Marcus (1810-1830), zonder beroep
- Gezina Martha (1813-1844), huwt c1836 Groninger katoendrukker, verarmt

